

ความสำคัญของคำศัพท์

ในการเรียนภาษาของตนเองนั้น สิ่งที่มีประโยชน์สำหรับผู้เรียนก็คือการรู้คำศัพท์ในการเรียนภาษาต่างประเทศก็เช่นเดียวกัน การเรียนรู้คำศัพท์ของภาษาใหม่จึงถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ซึ่งความสำคัญของการเรียนคำศัพท์นั้น ชาร์ล ซี ฟรีส (Charles C. Fries 1948: 3-9) กล่าวไว้ว่า ความสำเร็จในการเรียนภาษาต่างประเทศส่วนหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้องค์ประกอบของภาษา ซึ่งประกอบด้วย เสียง โครงสร้างไวยากรณ์ และคำศัพท์ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 อย่างนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนภาษาสามารถเข้าใจเรื่องที่ผู้อื่นพูด และสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ คือสามารถใช้สื่อความหมายได้ ดังนั้นคำศัพท์จึงนับว่าเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนภาษาดังที่ เอิร์ล ดับบลิว สตีวิก (Earl W. Stewick 1972:2) ได้กล่าวเน้นย้ำเกี่ยวกับการที่บุคคลเรียนภาษาต่างประเทศว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเมื่อ

1. ได้เรียนรู้ระบบเสียง คือ สามารถพูดได้ดีและสามารถเข้าใจได้
2. ได้เรียนรู้และสามารถใช้ไวยากรณ์ของภาษานั้น ๆ ได้
3. ได้เรียนรู้คำศัพท์จำนวนมากพอสมควรที่จะสามารถนำมาใช้ได้

หลักในการสอนคำศัพท์

ในการสอนคำศัพท์นั้น ถ้าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการใช้คำศัพท์อย่างถูกต้องโดยสามารถอ่านและเขียนได้นั้น มีหลักในการสอนคำศัพท์ดังต่อไปนี้ (ชมถวิล เนียมทันต์ 2524:81-82)

1. ครูจะต้องสอนคำศัพท์ที่นักเรียน เรียนในหนังสือ เรียน ก่อนที่ครูจะสอนทุกครั้งครูต้องศึกษาในแต่ละบทว่า คำศัพท์คำใดที่ต้องใช้บ่อย ๆ บ้าง คำศัพท์จำพวกไหนอยู่ในพวกที่มีประโยชน์และจำเป็นแก่ชีวิตประจำวัน คำศัพท์พวกไหน เป็นคำศัพท์ที่นักเรียนสนใจ ครูควรต้องฝึกคำศัพท์นั้นในประโยคด้วยปากเปล่าก่อน ฝึกจนนักเรียนสามารถใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และถูกต้องและในการสอนคำศัพท์ควรมีอุปกรณ์ประกอบด้วย

2. การสอนคำศัพท์ครูควรจะสอนซ้ำ ๆ จนกว่านักเรียนจะเข้าใจความหมายของคำนั้น ๆ และนำมาใช้ในรูปประโยคได้ดี ฟังเข้าใจ สามารถออกเสียงได้ถูกต้องและเขียนได้ด้วย จึงจะเริ่มสอนคำใหม่ต่อไป

3. การสอนคำศัพท์นั้นต้องสอนในแบบสร้าง (Pattern) หรือประโยค (Sentence) และสอนเข้ารูปประโยค ผิดจนนักเรียนสามารถใช้ประโยคได้อย่างคล่องแคล่ว จึงค่อยเริ่มคำศัพท์คำใหม่ต่อไป ในขั้นตอนนี้ครูควรสอนคำศัพท์ และโครงสร้างให้นักเรียนเขียนแค่น้อยและต้องให้ความเข้าใจและแม่นยำก่อน จึงค่อยสอนต่อไป

4. เมื่อสอนคำศัพท์ใหม่ ครูควรจำกัดแบบสร้างและคำศัพท์เสียก่อน เมื่อสอนคำศัพท์ใหม่ ครูควรใช้แบบสร้างเก่า ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้สนใจที่คำศัพท์ เด็กจะได้ไม่กังวลกับแบบสร้างซึ่งจะทำให้สามารถจำคำศัพท์ได้ง่าย ถ้าครูจะสอนแบบสร้างใหม่ คำศัพท์ที่ใช้ในแบบสร้างใหม่ก็ควรจะเป็นคำศัพท์เก่าที่นักเรียนเรียนมาแล้ว

5. ครูควรดำเนินการสอนที่ละขั้น คือ ขั้นฟัง ขั้นพูด ขั้นอ่าน และขั้นเขียน พร้อมทั้งครูต้องเหลือเวลาท้ายชั่วโมง เพื่อให้การบ้าน ครูควรให้นักเรียนจดคำศัพท์หลังจากที่สอนไปแล้ว เพื่อนำไปท่องจำ

ความสำคัญของการสอนคำศัพท์

การสอนคำศัพท์ใหม่ในภาษาต่างประเทศนั้น ครูผู้สอนควรตระหนักถึงความสำคัญ 3 ประการดังนี้

1. ครูต้องรับผิดชอบในเรื่องการสอนให้นักเรียนสามารถออกเสียงคำศัพท์ที่เรียนไปได้อย่างถูกต้อง
2. ครูจะต้องสอนความหมายของรากคำที่ใช้อยู่ในบทเรียนนั้น ๆ และต้องสอนความหมายและแบบสร้างของคำ (Function word) ด้วย
3. ครูจะต้องสอนให้นักเรียนใช้คำใหม่นั้น ๆ ทั้งในโครงสร้างที่เป็นภาษาพูด และภาษาเขียน เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้คำนั้น ๆ ได้จริง

การสอนความหมายของคำศัพท์

เมื่อนักเรียนได้เรียนการออกเสียงคำใหม่แล้ว ครูก็สามารถให้นักเรียนเข้าใจความหมายของคำได้ทันที โดยวิธีดังนี้

1. ใช้วิธีสอนแบบตรง (Direct Method) เช่น ใช้ของจริงในห้องเรียน ซึ่งกรณีนี้ คำศัพท์ที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น book, chair, desk, window เป็นต้น

2. ใช้รูปภาพหรือรูปปั้นเล็ก ๆ (Figurines) ในกรณีที่ครูผู้สอนไม่สามารถนำของจริงมาแสดงกับนักเรียนได้ ครูอาจจะใช้รูปภาพซึ่งตัดมาจากวารสารต่าง ๆ หรือหุ่นจำลองมาใช้ แล้วเก็บรวบรวมไว้ใช้ต่อไป

3. ใช้การแสดงละคร (Role Play) โดยการแสดงท่าทางเพื่อบอกความหมาย เช่น ครูกระโดด เพื่อสอนคำศัพท์ว่า Jump แต่ถ้านักเรียนไม่เข้าใจ อาจให้คำอธิบายเป็นภาษาไทยก็ได้ (ชมถวิล นิยมทันต์ 2524 : 83)

การรับรู้รูปภาพ

ประสบการณ์การรับรู้ของคนเรามักจะ เกี่ยวข้องกับการรับรู้รูปภาพมากกว่าสิ่งอื่น ๆ ซึ่งรูปภาพมีบทบาทสำคัญในการที่จะ เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะการ เห็นวัตถุ เช่น การวาดแผนผัง เพื่อบอกทิศทางในการ เดินทาง รูปภาพโฆษณาจะบอกให้ผู้ดูรู้จักลักษณะของผลิตภัณฑ์ ภาพของต้นไม้ มีพิษ แสดงถึงสิ่งที่เราควรระวัง หลีกเลี่ยง การมีอยู่และการใช้อย่างแพร่หลายในเรื่องของการรับรู้รูปภาพเป็น เรื่องธรรมดาตามากจนมองไม่ เห็นความสำคัญ

มีทฤษฎีที่สำคัญอยู่ 2 ทฤษฎีที่ได้พยายามอธิบายถึงความสามารถในการรับรู้รูปภาพ ซึ่งแต่ละทฤษฎีได้อธิบายถึงความแตกต่างของความสามารถของคนเราในการที่จะตอบสนองต่อรูปภาพดังนี้ (Rosinski 1977 : 170-172)

1. ทฤษฎีในการถ่ายโอนการรับรู้ (A Communication Theory of Perception) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่ารูปภาพมีความสามารถที่จะถ่ายโอน ความคิด อารมณ์ และความรู้สึกให้แก่ผู้ดูได้ รูปภาพสามารถใช้ เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร ทำให้ผู้ดูเกิดความพร้อมที่จะรับรู้ภาพที่เป็นระบบของสัญญาณหรือสัญลักษณ์ ซึ่งถ้า เปรียบ เทียบแล้วการ เข้าใจและการรับรู้รูปภาพก็ เปรียบ เหมือนกับการ เรียนรู้ภาษา ซึ่งผู้เรียนต้อง เรียนระบบและ โครงสร้างของภาษา ในการรับรู้รูปภาพก็ เช่น เดียวกัน เราก็ต้อง เรียนรู้ระบบและ โครงสร้างของรูปภาพและการออกแบบงานกราฟิก พัฒนาการการรับรู้รูปภาพจะประกอบด้วย การ เรียนรู้ และการตีความซึ่งต้องมีความ เหมาะสมทางด้านวัฒนธรรมด้วย การรับรู้รูปภาพที่มีประสิทธิภาพก็ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ เฉพาะของผู้ดูอีกด้วย

ผู้เกี่ยวข้องกับการงานด้านศิลปะทั้งหลายมีความคิดว่าการ เรียนรู้ในการที่จะแปลความหมายของงานศิลปะนั้นมีบทบาทสำคัญในการถ่ายโอน เพราะถ้าผู้ดูไม่มีความรู้ด้านศิลปะก็จะไม่สามารถเข้าใจจุดมุ่งหมายของงานศิลปะเหล่านั้น มีงานกราฟิกหลายชนิดที่ใช้สัญลักษณ์ที่เป็นมาตรฐานในการรับรู้ทางสายตา เช่น การ์ตูนรูปก้านไม้ขีดแทนคน เครื่องหมายต่าง ๆ บนป้ายสัญลักษณ์การจราจร มันอาจจะ เป็นความจริงที่ว่าความหมายและองค์ประกอบของสัญลักษณ์ทางศิลปะมีความจำเป็นในการตีความและการคิดต่อสื่อสาร การพัฒนาการรับรู้และความสามารถในการตีความนี้ยังไม่แจ่มชัดนัก เพราะว่าถึงแม้คนส่วนมากจะไม่ได้ เรียนรู้ เรื่องศิลปะจนกว่าจะได้ไป เรียนรู้ โดยตรงก็มิได้หมายความว่าความสามารถในการ เรียนรู้ด้านศิลปะนี้มีได้มีอยู่ก่อน

2. ทฤษฎีการ เป็นตัวแทน (Surrogates) ทฤษฎีนี้มีได้มุ่งไปที่การตีความหรือการถ่ายโอนความรู้ แต่มุ่งเน้นในความสามารถที่จะ เป็นตัวแทน จุดมุ่งหมายของทฤษฎีนี้มี เพื่ออธิบายว่ารูปภาพส่งผลในการรับรู้วัตถุได้อย่างไร ความสามารถในการรับรู้วัตถุและ เหตุการณ์นั้นขึ้นอยู่กับ การเก็บสิ่ง เราและความสัมพันธ์ของข่าวสารและการรับรู้ ทางที่รูปภาพสามารถเป็นตัวแทน สำหรับการรับรู้จะมีขึ้นถ้าภาพที่เป็นตัวแทนนั้น เสนอข่าวสารให้ เรารับรู้ได้เช่น เดียวกันกับการที่ เราดูจากต้นแบบ

ทฤษฎีตัวแทนการรับรู้ภาพนี้ นำไปสู่การรับรู้และพัฒนาการการคาดหวังอีกหลายประการ คือ ประการแรก การรับรู้รูปภาพขึ้นอยู่กับความ เหมาะสมกันของ เนื้อหาที่มีอยู่ในรูปภาพกับ เนื้อหาที่มีอยู่ในต้นแบบ สามารถสรุปได้ว่าถ้าความพอ เหมาะพอดีในรูปภาพก็จะทำให้ผู้ เรียนสามารถรับรู้ภาพได้แม่นยำมากขึ้น ประการที่สอง รูปภาพ เป็นเสมือนตัวแทนของต้นแบบมี เนื้อหา ข่าวสารบรรจุอยู่ในรูปภาพ การรับรู้รูปภาพที่แสดงนั้นก็ไม่ว่า จำ เป็นต้องมี การ เรียนรู้สัญลักษณ์เฉพาะหรือการตีความหมายสิ่ง เหล่านั้น ผู้เรียนสามารถรับ เนื้อหาสาระที่ได้รับการวางแผนอย่างดีในการ เสนอ ดังนั้นผู้เรียนสามารถ เรียนรู้ได้โดย ไม่ได้คำนึงถึงว่า เนื้อหาสาระนั้น ได้มาจากภาพถ่ายหรือได้มาจากต้นแบบ ประการที่สาม การรับรู้ขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนบุคคลที่สามารถจะรับรู้สิ่ง เราที่ เสนอถึงแม้ภาพที่ เสนอจะไม่เหมือนของภาพต้นแบบอย่างมากนัก เนื่องจาก เนื้อหาสาระของภาพที่รับรู้ นั้นมีสายตาเป็นดังคัดลอกการรับรู้ ถ้าเลือกรับรู้ข่าวสารที่เหมาะสม ความ เข้าใจอันแท้จริงก็จะเกิดขึ้น

การ เสนอภาพตามทฤษฎีตัวแทนนี้ไม่จำ เป็นต้องซ้ำกับต้นแบบ เสมอไป และลักษณะของ

ภาพก็ไม่จำเป็นต้องเหมือนจริงเสมอไป ตามทฤษฎีตัวแทนนี้ถึงแม้ว่าภาพจะมีการบิดเบือน (distort) ผู้ดูก็ยังคงรับรู้เนื้อหาสาระและข่าวสารในภาพได้อยู่ดี อีกตัวอย่าง เช่นการดูภาพการ์ตูน หรือ ภาพถ่ายเส้นหรือภาพที่มีการบิดเบือนจากของจริง ภาพเช่นนี้ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาสาระได้ง่ายกว่า ผู้เรียนสามารถแยกแยะให้เห็นความแตกต่างได้ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างลำดับการเสนอสิ่งเร้า และลำดับของสิ่งเร้าความตาม เป็นจริงไม่สำคัญนัก คราวใดที่คนเรารับรู้สิ่งที่เสนอมาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเสนอสิ่งเร้าที่เป็นข่าวสารได้อย่างเหมาะสม

การใช้รูปภาพในการสอนคำศัพท์

รูปภาพจัดเป็นทัศนวัสดุที่มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนมากอย่างหนึ่ง ถึงแม้ว่าครูผู้สอนไม่สามารถจัดหา หรือจัดทำวัสดุประกอบการเรียนการสอนอย่างอื่น ๆ ที่มีราคาแพงได้ แต่ครูผู้สอนก็สามารถผลิตและจัดทำรูปภาพเพื่อใช้ในการสอนได้ รูปภาพเปรียบเสมือนภาษาสากลที่ทุก ๆ คนสามารถเข้าใจได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้รูปภาพในการสอนคำศัพท์ภาษาต่างประเทศนั้น ครูควรจัดสภาพการณ์ในห้องเรียนให้เหมาะสมที่จะเป็นห้องเรียนสำหรับสอนภาษาต่างประเทศ ในเรื่องของการสอนคำศัพท์นั้นพบว่า การใช้รูปภาพประกอบการเรียนการสอนรวมทั้งมีกิจกรรมที่น่าสนใจจะเป็นการประหยัดเวลาในการเรียนการสอน อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และจำได้อย่างแม่นยำโดยมีการลืมน้อยที่สุด ผู้เรียนจะได้เรียนทั้งการฟังเสียง และเห็นภาพพร้อม ๆ กัน

รูปภาพเป็นอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมในการสอนภาษาต่างประเทศ ทั้งการพูดและการเขียนรูปภาพที่เลือกมาเป็นอุปกรณ์การสอนนั้น ควรจะเป็นรูปภาพที่ได้เลือกสรรแล้วว่าตรงกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของบทเรียนที่ได้ตั้งเอาไว้ นอกจากนี้แล้วยังมีสิ่งที่คุณครูควรคำนึงถึงก็คือภาพที่นำมาใช้ควรเป็นภาพซึ่งผู้เรียนมีความเข้าใจ มีความคุ้นเคย และสามารถตีความหมายได้ในการส่งเสริมการเรียนคำศัพท์นั้น รูปภาพจะช่วยได้มากในการเรียนบทเรียน เช่น ให้ผู้เรียนดูรูปภาพแล้วตั้งคำถาม ครูผู้สอนจะเป็นคนตอบด้วยการใช้คำศัพท์ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่นักเรียนควรจะรู้และเป็นประโยชน์กับตัวนักเรียน กิจกรรมการเรียนการสอนนี้ก็จะ เป็นประโยชน์และเป็น การสอนคำศัพท์ประกอบรูปภาพที่ได้ผลอย่างยิ่ง รูปภาพที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนมากที่สุดคือภาพการ์ตูน เพราะภาพการ์ตูนทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวามากขึ้น และเป็นธรรมชาติของคนเราอยู่แล้วที่เราชอบดูการ์ตูน

ภาพการ์ตูน

ภาพการ์ตูนเป็นภาพสัญลักษณ์ใช้เป็นตัวแทนบุคคล แนวความคิด หรือสถานการณ์ต่าง ๆ และบ่อยครั้งที่ภาพการ์ตูนถูกใช้เป็นภาพล้อเลียนชีวิตจริง เสียดสีสังคม หรือใช้แสดงเรื่องราว อภินิหาร (Kinder 1959:399) การ์ตูนยังสามารถทำให้ผู้ดู เข้าใจความคิดต่าง ๆ เข้าใจเรื่องราวที่นำมาเสนอ และนอกจากนั้นยังก่อให้เกิดความขบขันด้วย ลักษณะที่สำคัญของภาพการ์ตูนที่พอจะสรุปได้ก็คือ

1. ภาพการ์ตูนต้องมีลักษณะที่ทำให้ผู้ดูเข้าใจความหมาย ตรงกับที่ผู้เขียนวางจุดมุ่งหมายเอาไว้
2. เป็นภาพง่าย ๆ มีลักษณะเด่นไม่ซับซ้อนยุ่งยาก
3. สามารถสื่อความหมายให้เข้าใจอย่างรวดเร็ว
4. ควรจะมีเพียงความคิดเดียวในภาพ ไม่หลายแง่หลายมุม ไม่มีรายละเอียดซับซ้อน
5. ถ้ามีคำบรรยายควรเป็นคำบรรยายที่สั้น ๆ กระชับรัด และช่วยให้ภาพเกิดความสมบูรณ์
6. รูปที่เขียนออกมาควรมีลักษณะขำขัน หรือดูแล้วเกิดความสุขสนทน เพลิดเพลิน มากกว่าไปในทางเศร้า ความน่ากลัว หรือความพิกลพิการ

ภาพการ์ตูนนี้สามารถใช้เป็นสื่อการเรียนได้ เพราะภาพการ์ตูนช่วยให้นักเรียนแปลความหมายจากภาพที่เห็นได้ ดังนั้นจึงสามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นวิชาสังคมศึกษา วิชาการเมือง วิชาเศรษฐศาสตร์ หรือแม้แต่ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ภาพการ์ตูนสามารถสร้างให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการเรียนได้ เพราะภาพการ์ตูนมีความง่าย และไม่มีรายละเอียดซับซ้อนอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดในการวิเคราะห์วิจารณ์อีกด้วย จากเหตุนี้เองนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ยกย่องว่าภาพการ์ตูนมีคุณค่าทางการศึกษาด้วย -- คุณลักษณะดังกล่าว คุณลักษณะเหล่านี้รวมไปถึงภาพการ์ตูนที่มีลักษณะกระชับรัดกุมและมีจุดเน้นความสนใจของผู้เรียนด้วย แม้นภาพการ์ตูนจะมีขนาดเล็ก ๆ ก็ยังคงมีคุณค่ามากกว่ากลุ่มของคำหรือประโยค ซึ่งนำมาบรรยายเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างเดียวกัน (Kinder 1950:150-153)

นอกจากนี้แล้วภาพการ์ตูนก็ยังสามารถปรับให้สามารถใช้กับผู้เรียนได้ทุกระดับ แต่อย่างไรก็ตาม ภาพการ์ตูนก็มีข้อจำกัดอยู่หลายอย่าง เพราะถ้าผู้เรียนไม่สามารถแปลความหมายของภาพการ์ตูนได้ ก็จะทำให้เกิดความล้มเหลว และสูญเปล่า ดังนั้นครูต้องพยายามปูพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน โดยพยายามชักจูงใจให้นักเรียนอย่าไปเพ่งเล็งที่ความคลกขมขื่น หรือ เรื่องราวอภินิหารที่เห็นในภาพ ปัญหาด้านนี้สามารถแก้ไขได้คือ ครูผู้สอนต้องพยายามให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ที่ได้รับ โดยทำให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับแนวความคิดตามที่เราจะสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถสื่อความหมายพร้อมทั้งเข้าใจอย่างถูกต้อง และชัดเจนแจ่มแจ้ง

จุดมุ่งหมายของการใช้ภาพการ์ตูน

วิททิช และ ชูลเลอร์ (Wittich & Schuller 1957 : 138-139) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการใช้การ์ตูนในการประกอบการเรียนการสอน ดังนี้

1. ใช้เพื่อเรียกและชักจูงใจให้ผู้เรียน เกิดความสนใจในบทเรียน ซึ่งการ์ตูนที่ดีควรมีคุณสมบัติข้อนี้ ดังนั้นภาพการ์ตูนจึง เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะใช้ เป็นอุปกรณ์สำหรับการใช้ในการนำเข้าสู่บทเรียน
2. ใช้เพื่อประกอบคำอธิบาย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น แทนที่ผู้สอนจะอธิบายเพียงปากเปล่า ผู้สอนก็สามารถใช้ภาพการ์ตูนที่เขียนขึ้นแบบง่าย ๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราวได้ดี โดยครูผู้สอนจะต้องชี้แจงจุดมุ่งหมายของการใช้ภาพการ์ตูนประกอบการสอนให้นักเรียนทราบด้วย เพื่อที่จะให้ผู้เรียนไม่ไปสนใจในรายละเอียดอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่คุณสอนต้องการสอน
3. ใช้เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียน โดยครูผู้สอนมอบหมายงานให้นักเรียนเขียนภาพนั้น ๆ ขึ้นเอง ซึ่งนับว่าเป็นวิธีที่ถูกต้อง เพราะภาพการ์ตูนที่ผู้เรียนเขียนขึ้นเองนั้น เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะของเด็ก และถูกต้องตามหลักจิตวิทยาด้วย อีกทั้งยังเป็นส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอีกด้วย ภาพการ์ตูนที่วาดขึ้นมาดี อาจจะ เป็นภาพที่ใช้สำหรับอธิบายบทเรียน และอาจใช้เป็นภาพประกอบกิจกรรมการเรียนของนักเรียนอีกด้วย

ในการสอนภาษาต่างประเทศนั้น ภาพการ์ตูนเล็ก ๆ ในหนังสือพิมพ์ หรือวารสารต่างประเทศ สามารถนำมา เป็นวัสดุช่วยในการสอนภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี เพราะความธรรมดา คนเราชอบดูการ์ตูนอยู่แล้ว ยิ่งได้เรียนภาษาต่างประเทศจากการ์ตูนที่ชอบก็ยิ่งจะทำให้บทเรียน มีชีวิตชีวามากขึ้น อีกทั้งด้วยความน่ารักซึ่ง เป็นธรรมชาติของการ์ตูน และการใช้ภาษาพูดที่มีความคมคาย และความเป็นธรรมชาติในรูปวาดที่แสดงออกปกริยา ก็จะทำให้เด็กเรียนจดจำสิ่งที่เรียน ได้เป็นอย่างดี การใช้การ์ตูนประกอบการสอนภาษามางครั้งก็มีข้อบกพร่องคือ ผู้สอนบางครั้งจะไม่สนใจการอ่านออกเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนใช้การ์ตูนเรื่อง ครูควรคำนึงถึงการออกเสียงด้วย เพราะการออกเสียง เป็นหัวใจอย่างหนึ่งของการ เรียนด้วยภาษาการ์ตูน และถ้าเราคำนึงถึง เรื่องดังกล่าวการ์ตูนจะเป็น เครื่องมือประกอบการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

การเลือกใช้การ์ตูน

ในการใช้การ์ตูนประกอบการสอนนั้น ถ้าครูผู้สอนไม่รู้จักพิจารณาหรือเลือกภาพการ์ตูนที่เหมาะสมที่จะใช้ในการเรียนการสอนก็อาจจะทำให้เกิดผลเสียแก่ผู้เรียนได้เช่นกัน ดังนั้นครูผู้สอนควรมีความรอบคอบในการที่จะพิจารณา เลือกใช้ภาพการ์ตูนที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ผลที่ดีที่สุด โดย วิททิช และ ชุลเลอร์ (Wittich & Schuller 1957: 134-138) ได้ให้หลักการในการประเมินและ เลือกการ์ตูนไว้ดังนี้

1. พิจารณาการ์ตูนที่เหมาะสมกับประสบการณ์ของผู้เรียน การ์ตูนที่ใช้ต้องเป็นการ์ตูนที่ผู้เรียนในระดับชั้นนั้น ๆ สามารถเข้าใจความหมายได้ ทั้งนี้ผู้เรียนต้องมีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อยู่ด้วย ดังนั้นการ์ตูนบางเรื่องอาจจะยากเกินไปที่จะนำไปใช้กับเด็กชั้นเล็ก ๆ เพราะเด็กเหล่านั้นไม่มีประสบการณ์ด้านนั้น ๆ มาก่อน จึงดูไม่รู้เรื่อง
2. ควรเลือกภาพการ์ตูนที่ออกแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน คือให้มีลักษณะเฉพาะ มีเค้าให้จำได้ง่าย ไม่ต้องมีรายละเอียดมากนัก และอาจจะต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ ประกอบภาพ แต่ภาพการ์ตูนบางภาพดูแล้วสามารถเข้าใจได้เลย โดยไม่ต้องอาศัยคำอธิบาย
3. เลือกการ์ตูนที่มีสัญลักษณ์ ซึ่งให้ความหมายชัดเจน เช่น คนที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำ อาจจะเข้าใจภาพการ์ตูนที่ใช้มา เป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง เพราะนักเขียนการ์ตูนสร้างสัญลักษณ์นั้นขึ้นมาจนเป็นที่รู้จักกันดี และเป็นที่เข้าใจของผู้อ่าน แต่สัญลักษณ์บางอย่างก็เป็นนามธรรมเกินไปสำหรับเด็ก ดังนั้นถ้าครูจะนำภาพพวกนี้มาสอน ครูต้องมีกระวีงในการเลือกการ์ตูนซึ่งมีสัญลักษณ์และความหมายชัดเจนและคุ้น เคยที่จะทำให้ผู้เรียน เข้าใจได้ง่าย

4. เลือกภาพการ์ตูนที่มีขนาดเหมาะสม (สมพงษ์ ศิริเจริญ 2506 : 54) ถ้าภาพการ์ตูนนั้นมีขนาดใหญ่อยู่แล้ว ก็หมึกติดกับกระดาษแข็งไว้ แต่ถ้ามีขนาดเล็กก็สามารถขยายให้ใหญ่ขึ้นได้ โดยใช้ตารางหรือเครื่องฉายภาพทึบแสงก็ได้

มีงานวิจัยที่สนับสนุนถึงคุณประโยชน์ของการใช้ภาพการ์ตูนในการเรียนการสอน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2510 ได้มีงานวิจัยเปรียบเทียบผลการใช้ภาพสีและภาพขาวดำในการสอน ผลสรุปว่านักเรียนจำรายละเอียดของภาพสีได้เร็วกว่า มากกว่า และนานกว่าภาพขาวดำ ภาพสีมีความสบายตา มองเห็นได้เด่นชัดกว่าภาพขาวดำ (จันทร์เทัญ ไทยประยูร 2510) ต่อมาในปี พ.ศ. 2513 ได้มีงานวิจัยสนับสนุนว่านักเรียนชอบภาพสี เพราะช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น (พิรณัฐ ภาสุรภัทร 2513) และในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการทำการวิจัยกับนักเรียนทุหนวกในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสรุปว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนด้วยภาพสีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยภาพขาว-ดำ (จริยา มีณทรราช 2516)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 ได้มีการทำงานวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนจากฟิล์มสตริปภาพการ์ตูน และฟิล์มสตริปภาพถ่ายตามความเป็นจริง โดยมีกลุ่มทดลอง 3 ระดับชั้น คือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 7 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนฝึกหัดครูชั้น ป.ศ.สูงปีที่ 1 ระดับชั้นละ 60 คน ในแต่ละระดับชั้นแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เมื่อเปรียบเทียบการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 3 ระดับแล้ว ภาพการ์ตูนให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้ดีกว่าภาพที่ถ่ายตามความเป็นจริง นอกจากนี้แล้วภาพการ์ตูนยังช่วยให้มีความคงทนในการจำนานกว่าด้วย (सानิตย์ กายาหาค 2517) และในปีเดียวกันนี้ได้มีการทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ด้านความเข้าใจของนักเรียนจากการอ่านหนังสือบทเรียนภาษาอังกฤษที่มีแต่ตัวอักษร บทเรียนภาษาอังกฤษที่มีตัวอักษรประกอบภาพการ์ตูนและบทเรียนภาษาอังกฤษที่ผูกเป็นเรื่อง ผลการวิจัยปรากฏว่า

กลุ่มนักเรียนที่อ่านบทเรียนที่ผูกการ์ตูน เป็นเรื่อง มีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านสูงกว่ากลุ่มที่อ่านบทเรียนที่มีตัวอักษรประกอบภาพการ์ตูน และกลุ่มที่อ่านบทเรียนที่มีแค่ตัวอักษรล้วน ๆ ซึ่งแสดงว่าการ์ตูน เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการอ่านให้สูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นภาพการ์ตูนธรรมดา หรือการ์ตูนเรื่องก็ตาม (ประสงค์ สุรสิทธิ์ 2515:37-39)

ในปี พ.ศ. 2516 ได้มีการทดลองสอนคำศัพท์ภาษาไทยกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยใช้ภาพประกอบ ผลปรากฏว่าการใช้ภาพประกอบมีผลทำให้เกิดการเรียนรู้ดีกว่าการไม่ใช้ภาพประกอบ ในแง่ที่ว่าภาพเป็นสิ่งจูงใจ ช่วยเพิ่มความสนใจ ทำให้นักเรียนตั้งใจเรียนมากขึ้น (เริงลักษณ์ มหาวิทยาลัยมนตรี 2516)

ต่อมาได้มีงานวิจัย เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนด้วยหนังสือการ์ตูน กับการสอนปกติ โดยใช้อุปกรณ์การสอน เช่น ของจริง รูปภาพ โปสเตอร์ เป็นต้น ผลการทดลองปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยได้กล่าวว่า ผู้สอนสามารถดัดแปลงบทเรียนธรรมดาให้อยู่ในรูปหนังสือการ์ตูน ก็จะสามารถใช้ประกอบการสอนได้ดีพอ ๆ กับการสอนโดยใช้อุปกรณ์การสอนอย่างอื่น ๆ ที่หายาก และมีราคาแพง ผู้วิจัยได้เน้นว่าครูควรแจ้งให้นักเรียนทราบว่า ต้องการให้นักเรียนได้อะไรบ้างจากหนังสือการ์ตูน โดยแนะแนวทางในการอ่านเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากหนังสือมากที่สุด (ประทิน คล้ายนาค 2518:33-38)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสุขศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โดยการสอนด้วยหนังสือการ์ตูน กับการสอนแบบเดิม โดยใช้เวลาในการเรียนและการทดสอบเท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้หนังสือการ์ตูนในการเรียนการสอนแตกต่างจากการเรียนโดยการสอนแบบเดิม ซึ่งเป็นการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุราษฎร์ธานี ๗ พัทลุง 2522) นอกจากนี้แล้วยังมีงานวิจัยในลักษณะเดียวกัน โดยทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลปรากฏว่ากลุ่มที่สอนด้วยหนังสือการ์ตูน มีคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (ประเสริฐ มาสุปรีดี 2522:31-32)

นอกจากนี้แล้วยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับภาพการ์ตูนของต่างประเทศคือ โซนส์ (Sones

1944:238-239 อ้างถึงใน ประสงค์ สุทธิศรี 2515:12-13) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน ระหว่างหนังสือคู่มือธรรมคากับหนังสือการ์ตูนเรื่อง ในการวิจัยครั้งนี้เขาทดลองกับนักเรียนเกรด 6 และเกรด 9 ขึ้นละ 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเขาใช้นิตยสารการ์ตูนเรื่อง วันเดอร์ วูแมน (Wonder Woman) ซึ่งตีพิมพ์เรื่อง "ชีวิตและการทำงานของ คลารา บาร์ตัน" (Clara Barton) และในกลุ่มควบคุม เขาให้ใช้หนังสือแบบเรียนธรรมคาผลจากการทดลองปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองซึ่งอ่านหนังสือการ์ตูน เรื่องสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม 10-30 % เมื่อให้กลุ่มควบคุมซึ่งเดิมอ่านหนังสือบทเรียนธรรมคาอ่านหนังสือการ์ตูนเรื่อง และให้กลุ่มทดลองซึ่งเดิมอ่านหนังสือการ์ตูนเรื่อง เปลี่ยนมาอ่านหนังสือบทเรียนธรรมคาในเรื่องเดิม ผลปรากฏว่าการทดลองครั้งที่ 2 นี้ กลุ่มควบคุมซึ่งเดิมอ่านหนังสือแบบเรียนธรรมคาแล้วมาอ่านหนังสือการ์ตูนเรื่องนั้น เมื่อเอาคะแนนเฉลี่ยของทั้งสองครั้งมาเปรียบเทียบกันปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 นี้ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยครั้งแรก และมีความแตกต่างกันมากกว่ากลุ่มทดลองซึ่งเดิมอ่านหนังสือการ์ตูนเรื่อง แล้วมาอ่านบทเรียนธรรมคา ในตอนสรุปไซนส์ กล่าวไว้ว่า กลุ่มทดลองดูเหมือนจะเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ ไว้เกือบหมดจากการอ่านครั้งแรก ในขณะที่กลุ่มควบคุมยังไม่รู้อะไรเลยจากเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนธรรมคา แต่กลุ่มควบคุมก็มีการเรียนรู้เพิ่มขึ้นมากในตอนที่อ่านครั้งที่ 2 คือการอ่านจากหนังสือการ์ตูนเรื่องนั่นเอง

พิตแมน (Pittman 1958:238) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของหนังสือการ์ตูนที่มีต่อเด็ก ปรากฏผลว่าหนังสือการ์ตูนมีอิทธิพลต่อ เด็ก โดยสามารถเปลี่ยนแปลงบุคลิกของเด็กได้อย่างมาก นักเรียนได้ประโยชน์จากการอ่านการ์ตูน การ์ตูนเรื่องก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ และจัดเป็นกิจกรรมพิเศษสำหรับแก้ไขนักเรียน เป็นรายบุคคลได้เหมาะสมกับความต้องการอีกด้วย และเมอร์เกอร์ (Merker) ก็ได้กล่าวว่าการตูนเป็นสิ่งเร้าความสนใจในการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น การสอนวิชาภาษาต่างประเทศในโรงเรียน ปรากฏว่าการตูนที่เลือกมาจกนิตยสารฝรั่งเศสสามารถสร้างความสนใจในการเรียนคำศัพท์ และสร้างความเชื่อมั่นในการเรียนภาษาฝรั่งเศสได้เป็นอย่างดี (ประเสริฐ มาสุปรีดี 2522:30)

เลปติช (Leptich) ได้ทำการสำรวจการใช้การ์ตูนประกอบการสอนในระดับมัธยมศึกษา ปรากฏผลดังนี้ (Kinder 1965:68-69)

1. ครูทุกคนมีความพึงพอใจในประโยชน์ของการ์ตูน
2. นักเรียนร้อยละ 97 ชอบเรียนกับครูที่ใช้การ์ตูนสอน
3. การ์ตูนมีประโยชน์มากที่สุดสำหรับครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ และภาษา
4. ประโยชน์ของการ์ตูนอยู่ที่การใช้ภาพประกอบการ เรียน เป็นการดึงดูดความสนใจ การตั้งใจ การให้ความชัดเจน และการสร้างอารมณ์ขัน
5. ครูและนักเรียนพอใจในหนังสือแบบเรียนที่มีการ์ตูน เป็นภาพประกอบ

ต่อมาในปี ค.ศ. 1971 สโนว์เบิร์ก (Snowberg 1971:1349-4) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสีพื้นหลังของภาพที่มีต่อการเห็นของผู้เรียน โดยทำการทดลองกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา ทำการทดสอบเรื่องความชอบสี ซึ่งประกอบด้วยสีขาว สีฟ้า สีเขียว สีเหลือง และสีแดง และหาผลของสีพื้นหลังที่มีต่อความแม่นยำในการทำแบบทดสอบ แล้วนำผลการทดสอบทั้ง 2 อย่างมาหาค่าทางสถิติ ผลปรากฏว่าสีขาว เป็นสีพื้นหลังที่ดีที่สุด ส่วนสี เหลืองและสี เขียวดีกว่าสีแดง และสีฟ้า ในเรื่องความชอบสีนั้นผู้เรียนชอบสีฟ้าและสีเขียวมากกว่าสีแดงและสี เหลือง พร้อมทั้งได้สรุปผลว่า สีขาวที่ใช้เป็นสีพื้นหลังช่วยให้ผู้เรียนอ่านได้ง่าย และ เห็นได้อย่างชัดเจนส่วนสีพื้นหลังของภาพนั้นขึ้นอยู่กับความชอบของผู้เรียน และการใช้สีพื้นหลังนั้นไม่ใช่ เป็นดัชนีที่จะชี้ว่าช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ดีขึ้น เพราะมันขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของผู้เรียนเอง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1977 บราวน์ (Brown 1977:113) ยกตัวอย่างการจัดการเรียน การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในสหรัฐ โดยจัดมุมการ์ตูนไว้บนแผ่นป้าย ล่าลิหน้าห้อง นักเรียนจะเลือกคัดการ์ตูนจากหนังสือพิมพ์และวารสาร มาติดไว้ที่มุมดังกล่าวพร้อมทั้งอธิบายการ์ตูนนั้น ๆ ในแต่ละสัปดาห์ นักเรียนจะช่วยกันเลือกการ์ตูนยอดเยี่ยมประจำสัปดาห์ ที่สามารถบรรยายข่าว และ เหตุการณ์ได้ดีที่สุด แล้วติดไว้ที่ป้ายประกาศพิเศษวิธีนี้ช่วยให้ นักเรียนเข้าใจจุดสำคัญของภาพการ์ตูนในหนังสือพิมพ์ และวารสารซึ่ง เป็นการสะท้อนเหตุการณ์ มีปัจจุบันของประเทศและของโลกได้ดีขึ้น อีกทั้ง เป็นการส่งเสริมการเรียนสังคมศึกษาได้อย่างดี